Linköping – en grönare stad?

Emelie Sunding

Identifying and making visible the cultivated parts of a town is essential to understanding the complexity of the medieval and early modern town. To study historical gardens, one need to work inter- or multidisciplinarily. The following article will present results from an interdisciplinary horticultural archaeological study of the town of Linköping during the period approximately 1600–1800, where results from two large-scale archaeological investigations, macrofossil analyses and analyses of three historical maps have been put together in an analysis of the towns cultivated parts. By showing how the different source materials both confirm and complement one another, a new way of approaching questions about a town's complexity, formation and development is presented.

Inledning

Att kartlägga och synliggöra en stads odlade delar är väsentligt för förståelsen av den medeltida och tidigmoderna stadens komplexitet och livsmiljö. Genom att nyansera bilden av stadens olika (livs)rum på detta sätt ges förståelse för människors vardag i och upplevelser av stadsrummet. Odlingar i staden har sannolikt funnits både upplevelsebara på mer eller mindre offentliga platser och mer dolda på privata tomter. Trädgårdarkeologiskt inriktade studier ger en utökad förståelse för hushållens förutsättningar och strategier för försörjning, såväl gällande mat som medicin.

Följande artikel kommer att presentera några resultat från en tvärvetenskaplig trädgårdsarkeologisk studie av staden Linköping under perioden cirka 1600–1800, där resultat från två storskaliga arkeologiska undersökningar, makrofossilanalyser och tre historiska kartor vägts samman i en analys av urbana odlingar. Tre stadskartor över Linköping (1696, 1757 och 1800) har bearbetats för att identifiera olika typer av odlingar och gröna platser

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

inom stadens bebyggda delar. Stadsjordarna inkluderas således inte i detta sammanhang. I studien har resultat från två större arkeologiska undersökningar (kv. Bokbindaren och kv. Eddan) bearbetats. Metoden att lägga samman information från historiska kartor med arkeologiska resultat är på intet sätt ny men genom att visa på hur de olika källmaterialen både bekräftar och kompletterar varandra presenteras ett nytt sätt att angripa frågeställningar om stadens komplexitet, gestaltning och utveckling.

För att studera odlingar från historisk tid krävs att man arbetar tvär- eller mångvetenskapligt genom så kallad historiskarkeologisk triangulering eller källpluralism. Inom den historiska arkeologin innebär detta ett nära samarbete med kvartärgeologi och arkeobotanik inom det naturvetenskapliga fältet och exempelvis kulturgeografi, historia och konstvetenskap inom det humanistiska fältet (Mogren m.fl. 2009:8ff; Tagesson 2019:32ff; Andréasson Sjögren 2025:26).

I denna artikel presenteras delar av resultaten från den ovan nämnda studien. Studien är ännu inte avslutad och bedrivs av artikelförfattaren. Artikelns syfte är att visa prov på hur ett källpluralistiskt förhållningssätt till en stads odlingar ökar förståelsen för komplexiteten och livsmiljön i en tidigmodern stad.

Tidigare forskning – trädgårdsarkeologiska perspektiv

Under 2000-talet har trädgårdsarkeologin som forskningsfält vuxit i Sverige och kommit att bli en ny del av det stadsarkeologiska fältet. Från att tidigare främst ha handlat om de anlagda högre ståndsmiljöerna i syfte att restaurera historiska trädgårdsmiljöer har den utvecklats till att även synliggöra människornas vardag och livsmiljö.

Ämnet har utvecklats inom två separata grenar. Å ena sidan har främst formella trädgårdar och parker studerats; här har man influerats av den amerikanska och engelska trädgårdsarkeologin. Denna inriktning har sina rötter i det bebyggelsehistoriska ämnet och kulturlandskapsforskningen. Fokus ligger ofta på att återskapa och rekonstruera formella, anlagda trädgårdar och parker. Detta har inneburit att det i huvudsak är lämningar från högre ståndsmiljöer som studerats samt att tidsdjupet ofta varit begränsat till yngre tidsperioder. För att förstå och återskapa exempelvis nedlagda trädgårdar har man har främst använt sig av skriftliga källor, planer, kartor och bilder. Under senare år har det arkeologiska källmaterialet inkluderats i allt större utsträckning (Andréasson m. fl. 2014:14–18).

Den andra inriktningen har utvecklats inom det uppdragsarkeologiska fältet. Här har inspiration i huvudsak hämtats från agrararkeologisk forskning, landskapsarkeologi samt arkeobotanik. Inom denna

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

gren är analysen av de arkeologiska resultaten centrala. Drivande inom denna utveckling har verksamma vid Arkeologerna SHM (f.d. RAÄ UV) varit, främst Karin Lindeblad och Jens Heimdahl).

Under 2000-talet har en genomgripande förändring skett inom svensk stadsarkeologisk forskning, där nya teoretiskt influerade metoder lett till en vidgad syn på staden som livsmiljö. Detta har även inneburit en delvis ny syn på urbanitet och urbanisering (se Larsson 2000:291ff; 2006;309ff, 327ff; 2009:147ff; Tagesson 2019:31ff; Kjellberg 2021:235ff). I och med att städerna nu i större utsträckning diskuteras som livsrum och sociala fenomen har också städernas gröna rum uppmärksammats. Stadsarkeologisk forskning har breddats från att främst beakta de bebyggda delarna till att uppmärksamma vad som funnits där emellan, så som exempelvis stadsbornas odlingar (Lindeblad 2006:303ff; Lindeblad & Nordström 2014:31).

Utvecklingen av den kontextuella, stratigrafiska grävmetodiken och genom den uppmärksammandet av kulturlagren som informationsbärande har varit betydelsefullt för trädgårdsarkeologins utveckling i Sverige. Att kulturlager betraktas som betydelsebärande i tolkningsprocessen, och ses som aktiva händelser, har medfört att odlingslager inom stadsgårdarna uppmärksammats i större utsträckning. En viktig del i detta har varit utvecklingen av kvartärgeologiska och arkeobotaniska analysmetoder och hur dessa integrerats i fältarbetet (Heimdahl 2014a:3; Lindeblad & Nordström 2014:37–38).

Bilden av historiska städer som beroende av den omkringliggande landsbygden för försörjning av grödor, frukter med mera har också förändrats. Uppfattningen att det var via klosterväsendet som flera nya växter, bruknings- och odlingsmetoder introducerades i Skandinavien under medeltiden har nyanserats. Den senaste forskningen har exempelvis visat att odling i städerna snarare hörde till vanligheten än det motsatta. Därtill har man vid flera undersökningar kunnat bekräfta användning av vissa läkeväxter, kryddor och köksväxter som föregår klosterväsendets introduktion i vårt område (Lindeblad 2006:310; Lindeblad & Nordström 2014:39ff; Petterson 2015:19ff; Heimdahl 2010:275–277).

I en nyligen publicerad avhandling har Anna Andréasson Sjögren (2025) övertygande visat att bilden av klosterväsendet som närmast ansvarigt för introduktionen av både trädgårdsväsendet i sig och många växtarter är betydligt mer komplex. Hon konkluderar att: ”*Avhandlingen visar att detta* [ifrågasättandet] *utan tvekan är befogat. Inte för att klostren saknat trädgårdar, eller en roll att spela i växtutbyte, utan för att de varken var först eller ensamma. (…) Dagens tillgängliga källmaterial visar att cisterciienserna inte behövde introducera en mångfacetterad trädgårdskultur eftersom detta redan fanns, och arkeobotaniskt material vittnar om att*

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

många arter, som salvia, koriander och pestskråp, hade introducerats tidigare." (Andréasson Sjögren 2025:332).

Sammanfattningsvis kan konkluderas att vi genom riktade frågeställningar, en stringent terminologi och en anpassad trädgårdsarkeologisk metod, där naturvetenskapliga analyser ingår, börjat få en bild av grönare städer där odling varit en del av den urbana kulturen (Lindeblad & Nordström 2014:41ff). När detta blir alltmer påtagligt är det intressant att lyfta blicken och försöka få en helhetsbild av en stads odlade delar.

Artikelns syfte är att visa på en metod för att studera en hel stad ur ett tvärvetenskapligt trädgårdsarkeologiskt perspektiv och ge exempel på vad det kan ge. Denna studie är en vidareutveckling av det arbete som Karin Lindeblad presenterade i sin artikel *Den gröna staden* (2006). Lindeblads studie berörde Vadstena och med hjälp av historiska kartor och tomtförteckningar illustrerades hur omfattande odlingen i staden varit.

Trädgård, kålgård och åker – begreppsförklaringar

I sammanhanget måste också något kort om odlingsbegreppen nämnas. I det historiska kartmaterialet som här används nämns olika varianter av trädgårdar, kålgårdar, åkrar, ängar, humlegård och tobaksland. Då begreppet trädgård använts åsyftas det vi idag skulle kalla fruktträdgård. Det framgår inte av kartorna vilka typer av fruktträd som odlats.

De olika begreppens innebörd har diskuterats inom såväl det trädgårdsarkeologiska som agrarhistoriska fältet. Resultat från arkeologiska undersökningar har visat på flera exempel av kombinerade och mer komplexa odlingar än vad som framgår av begreppen (Lindberg & Lindeblad 2013:287ff). Agrarhistorikern Karin Hallgren har undersökt vad historiska lantmäterikartor berättar om köksväxtodlingarnas frekvens på landsbygden under 1600- och 1700-talen. Här kan Hallgren visa på kålgårdarnas och kryddgårdarnas varierande innehåll och funktioner. Det var exempelvis vanligt att kålgårdarna innehöll både fruktträd och andra träd. Då det inte framgår i materialet om träden planterats eller ej och då träden kunde vara både gamla och unga, föreslår Hallgren att kålgårdarna kan ha använts för uppdragning av trädplantor eller att träden fungerat som läplantering (Hallgren 2011:59; Hallgren 2016:168–196). Hallgren lyfter även betydelsen av individuella odlingsintressen samt odlingsförutsättningarna, så som jordmån, för skillnaderna mellan olika gårdars köksväxtodlingar (Hallgren 2016:195).

Anna Andréasson Sjögren (2024) går i sin avhandling igenom skriftliga källor för att utröna mer om de medeltida odlingskategorierna och visar på en variation inom de olika benämningarna. Exempelvis framgår att man inom det som benämns åker odlat såväl ärtor och bönor

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

som hampa (Andréasson Sjögren 2024:226–229).

I boken *Kålgårdarna – stadens kökträdgårdar (2011)*, om kålgårdar i Jönköping under historisk tid studerade Agneta Åsgrim Berlin kålgårdarnas utvecklingshistoria, vilken betydelse de haft i den förindustriella staden, vilka som ägt och brukat dem samt vilka olika grödor som odlats. Till viss del använder hon arkeologiska resultat, men i huvudsak historiska källor. Hon har bland annat kunnat visa på kålgårdarnas komplexitet, då begreppet ofta haft olika innebörder. Att en tomt taxerades som ”Kålgård” innebar inte nödvändigtvis att den nyttjades till att odla kålväxter, utan brukades även på andra sätt (Åsgrim Berlin 2011:33ff).

Det är tydligt att vad som ryms inom de olika begreppen kan variera i olika omfattning och att flera typer av källmaterial måste vägas samman i studier av historiska odlingar.

Analys av tre stadskartor över Linköping – kartorna berättar

Inom studien har tre historiska stadskartor analyserats – 1696, 1757 och 1800 års kartor. De har valts ut för sin detaljrikedom både i själva kartorna där tomtindelningarna tydligt framgår och i de tillhörande förteckningarna där lantmätarna tagit med uppgifter om tomternas ägare och i vissa fall innehåll. De tre kartorna har alla bearbetats på samma sätt; transkribering har gjorts av förteckningarna/beskrivningarna varigenom tomter med olika typer av odlingar identifierats och märkts ut. Kartorna har även georefererats och tomterna med odling getts egna shapefiler för att möjliggöra GIS-analyser. Här redovisas dock kartorna, av visuella skäl, orektifierade (figur 1–3).

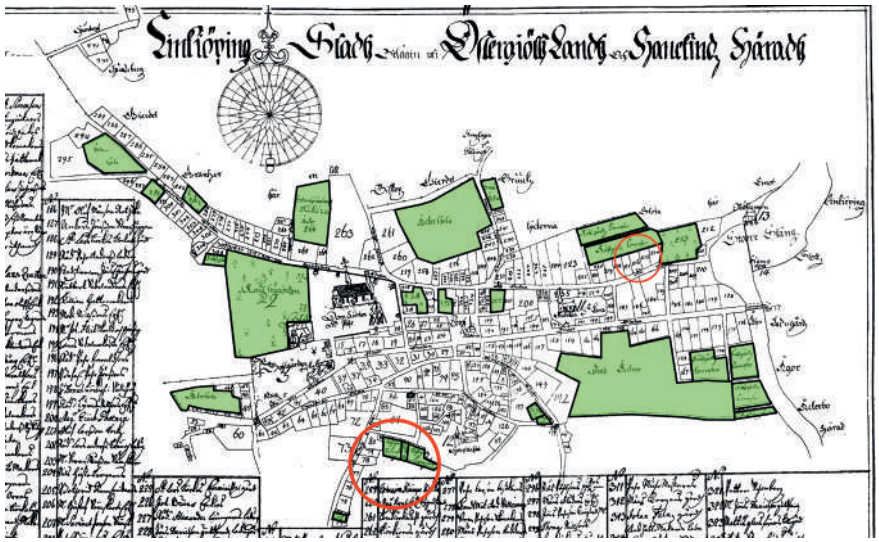
Kartorna bör betraktas som något av ögonblicksbilder; de återger förhållandena i Linköping vid de tidpunkter då de upprättats. Det gäller särskilt sådana föränderliga saker som brukandet av odlingar där mycket hinner förändras under de omkring 50 år som skiljer de olika kartorna åt.

Beskrivning av kartornas innehåll

Linköping är under hela den perioden kartorna representerar indelad i fyra ”kvarter”: Sanct Lars, Sanct Kors, Tannerfors samt Sanct Pehrs. På alla tre kartorna finns Kungsträdgården som hörde till Linköpings slott utritad och beskriven. På kartan från 1696 beskrivs den inte i text men både träd och buskar återges. På de båda senare kartorna har en indelning i odlingskvarter tydligt ritats ut och i 1757-års beskrivning framgår att den ”*är nu i godt stånd till jordfrugter, buskar och träslag*”. I själva kartan står dessutom 1757 ”*gräsvall och frugtträd*” på två större ytor vid sidan av odlingskvarteren.

Hospitalsområdet, som senare kom att bli lasarettsområde, med tillhörande tomter finns också med

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

Figur 1. Stadskartan från 1696 med de identifierade odlingarna markerade i grönt. De två cirklarna markerar läget för de arkeologiska undersökningarna; kv Bokbindaren i norr och kv. Eddan i söder.

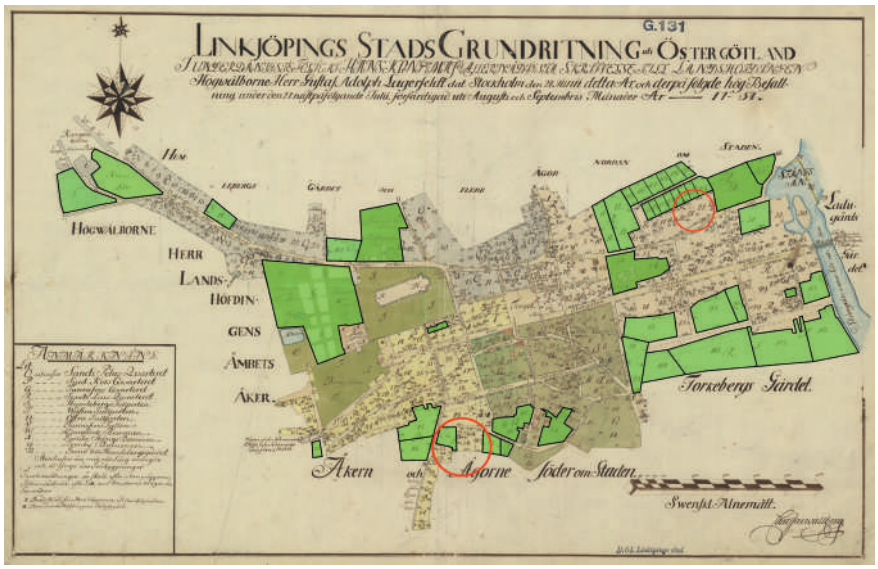
på samtliga tre kartor. Hospitalet instiftades efter reformationen och förgicks av ett franciskanerkonvent anlagt 1287 (Konsmar m.fl i manus).

I kartan från 1696 har olika typer av odlingar ritats in, men tomterna är onumrerade och saknas i förteckningen. Det rör sig om kålgårdar, trädgårdar, åkrar och åkerlyckor. På trädgårdstomterna har dessutom träd ritats ut (figur 1). Av den tillhörande förteckningen över tomternas ägare framgår att det finns ytterligare tre trädgårdar som inte skrivits ut i kartan. Möjligen kan det vara så att de tomter som märkts ut i kartan är renodlade odlingar medan de tre tomter som endast tas upp i förteckningen utgörs av bebodda gårdar med trädgårdsodling.

Odlingarna är främst belägna i stadens utkanter även om tre trädgårdar återfinns centralt norr om stadens torg (nuvarande Stora torget). Med ett undantag redovisas kålgårdarna som sammanhängande områden benämnda ”*Kåhlgårds tomter*”. Det går således inte att utifrån kartans information göra en sammanställning av hur stor andel av tomterna i staden som innehöll någon form av odling, men genom att märka ut dem i kartan ges ändå en tydlig bild av omfattningen (figur 1).

Till 1757 års karta finns en mer detaljerad förteckning över stadens tomter och deras innehåll. Av stadens 334 numrerade tomter upptas odlingar på sammanlagt 39. Därtill kommer Kungsträdgården, Biskopsgården, Domkyrkogården och Skolans tomt försedda med bokstäver (A-N) samt Kronoåkern. Skolans tomt (L) innehåller en botanisk

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

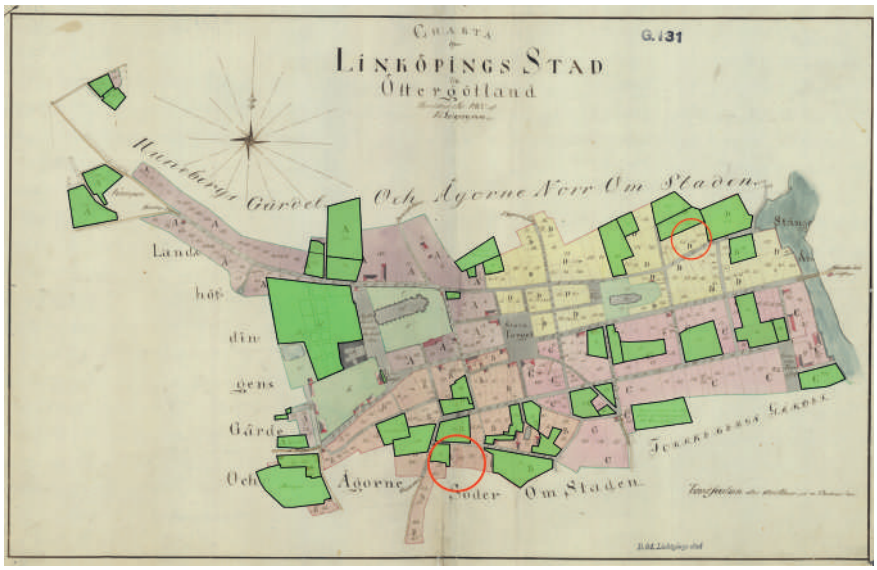

Figur 2. 1757-års karta över Linköping med samtliga identifierade odlingar markerade i grönt. Läget för de två undersökningarna markerade med cirklar; kv. Bokbindaren i norr och kv. Eddan i söder.

trädgård och Domkyrkogården (J) är ”*med vackra portar försedde och löfträn planterade*”. Kungsträdgården (G), det vill säga trädgården som omger Linköpings slott, innehåller ”*jordfrugter, buskar och trädslag*” medan det på Biskopsgården (N) ska finnas en ”*Trä- och kålgård*”. Sammanlagt redovisas alltså 43 tomter/ytor innehållande olika slags odlingar (figur 2). De flesta odlingstomterna är belägna i stadens yttre delar och med ett fåtal undantag verkar det röra sig om obebyggda tomter. De odlingskategorier som förekommer är Kålgård, Trädgård, Åker, Äng, Humlegård samt Tobaksland. Av dessa är Kålgård (24 stycken) den vanligast förekommande kategorin, följt av Trädgård (12) och Åker (8). Av Äng, Humlegård och Tobaksland finns vardera endast en. I två fall beskrivs mer än en odlingstyp på samma tomt, exempelvis beskrivs tomt nummer 2 i Sanct Pehrs Qvarteret som ”*med humlegård och åker till trä – och kålgård*.”. För två av tomterna anges att de består av kålgårdar samt Ladu- och/eller Logeplatser. Notera dock att det ej framgår av kartan eller förteckningen vilka eller hur stora delar av dessa ytor som är odlade.

Samtliga kålgårdar ligger i stadens utkanter och man kan tydligt se tre koncentrationer, en i det nordöstra delen, en i söder samt en i sydöst (figur 2). I den sydöstra delen av staden ligger ett större område, nummer 113, som beskrivs innehålla ”*Åtskillige Loge och Ladustånd samt Kålgårdstomter på stadens jord och grund, som mot tomtöre nyttjas*”.

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

Figur 3. Kartan över Linköping från år 1800 med samtliga odlingar markerade i grönt. Cirklarna markerar läget för de arkeologiska undersökningarna; kv Bokbindaren i norr och kv. Eddan i söder.

Den äng som beskrivs är St Lars-kyrkans kyrkogård. I förteckningen står att ”*Landskyrkogården brukas af Comministern till äng, men Liken begrafwas i Domkyrkogården*”. I Vadstena finns ett liknande exempel, då kyrkogården vid Klosterkyrkan används som gräshage av kyrkans klockare; samtidigt som den var i bruk som begravningsplats (Lindeblad 2006:305).

I nordöstra Linköping består koncentrationen av kålgårdar av 14 tomter belägna på båda sidor av Gubbegatan, en gata som idag inte finns kvar (figur 2). Dessa kålgårdstomter är relativt lika i storlek och form, dock syns tydligt att de på norra sidan om gatan är större än de längs den södra, med undantag av nummer 128. I stadens södra del ligger en samling med fem större kålgårdstomter. Samtliga är hospitalstomter men endast två av dem, nummer 34 och 44, brukas av Hospitalet. I Sanct Pehrs Qvarteret, norr om Hunnebergsgatan, ligger Biskopsgården. På denna tomt ligger enligt förteckningen ”*Trä- och Kålgården (…) i norr intill en Kalf och Ladutomt*”. I Hunnebergsgatans nordvästra ände ligger en större tomt, nummer 2, som även den beskrivs innehålla flera typer av odlingar: ”*Dito innehafwes av Præssers Änkas, tillika med humlegård och åker till trä– och kålgård*”.

Stadskartan från år 1800 är på många sätt lik 1757 års karta. Den kompletteras även med en detaljerad karta över Hospitalets tomter vilken inkluderats i kartbearbetningen. Utifrån dessa kartor framgår att 54

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

av stadens 319 numrerade tomter innehöll någon form av odling. Här tillkommer som tidigare slottsträdgården samt en trädplantering utanför stadens rådhus. En ny företeelse år 1800 är att delar av de omkringliggande gärdena tagits in till trädgård, ett i norr från Hunnebergsgärdet och ett i söder från Torkelgerbsgärdet. Trädgårdarna hör i båda fallen till en av de intilliggande tomterna (figur 3). De övergripande typer som nämns i Linköping år 1800 är trädgårdar, kålgårdar och åker. Av dem är trädgård absolut vanligast följt av kålgård. Inom benämningarna finns en viss variation, exempelvis nämns kålgårdsland, trädgårdstomt, kålland och gräslind. Det framgår inte alltid hur stor del av varje tomt som utgörs av odling. I en del fall beskrivs läget inom tomten, exempelvis ”*med trägård i väster*”. Det finns även tomter som beskrivs som ”*obebygd trägårdstomt*” indikerande att tomten primärt brukats för trädgårdsodling. För en tomt, nummer 79 i St Pehrs, står att den ”*nyttjas till kålgård och jordfrukter*”. En annan tomt med detaljerad information är hospitalstomten (B) som anges ha planterats med körsbärsträd. Denna tomt utgör gårdsplan till lasarettsfältskärens boställe, till vilket det även hör en trädgårdstomt och en kålgårdstomt. En annan av hospitalstomterna beskrivs som en trädgård med ”*6 st gamla och 38 nya träd planterade*”.

En intressant detalj är att en tobaksplanterare äger en tomt i Linköping, men det nämns inga tobaksland till skillnad från 1757-års karta. Under senare perioder verkar tobak dock främst ha odlats utanför städerna (Heimdahl 2013:11)

Diskussion

Bara jämförelsen mellan dessa tre kartor är intressant i sig. Det syns tydligt hur staden under de knappt 150 åren som passerar utvidgas och regleras med delvis nya tomter och kvarter samt räta gator. Samtidigt finns delar av det äldre, medeltida, gatunätet med sitt mer organiska mönster kvar i form av Galggatan-Tanneforsgatan och Hunnebergsgatan. Ur ett odlingsperspektiv syns både skillnader och likheter, som framträder då odlingarna markeras ut i kartorna. Av de kålgårdsområden som funnits i stadens östra delar går exempelvis det nordliga från att utgöra ett större område till att indelas i mindre kålgårdstomter.

Ägarförhållandena varierar för de olika tomterna, vilket särskilt framgår i 1757 års karta; en del tomter verkar ha brukats enbart för odling där ägaren innehaft ytterligare en eller flera tomter i staden medan andra tomter inrymt både bostadshus och odling. Det finns även exempel där flera personer delat på en odlingstomt, som nummer 96 i Sanct Lars Qvarteret. Denna kålgårdstomt har delats av sju personer varva fem har kunnat återfinnas som ägare av andra tomter i Linköping.

Kartanalysen visar att odlingarna i Linköping varierat både till storlek och innehåll. Generellt har dock de

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

större tomterna i staden brukats för odling och odlingarna har främst legat i stadens yttre delar. Redan under 1600-talet användes hela tomter belägna mellan de bebyggda stadstomterna för odling, en företeelse som ännu levde kvar år 1800. Andelen odlingar verkar öka under 1700-talet, och fler stadsbor hade nu odlingar på sina tomter, samtidigt som nya typer anges såsom humlegård och tobaksland. Vid år 1800 ser antalet ut att ha ökat ytterligare något, men de stora områdena med kålgårdstomter i stadens östra del har kraftigt minskat och gett plats för bebyggda stadstomter. Kålgårdsområdena finns dock med på alla tre kartor och har alltså varit reserverade för odling under åtminstone 150 år, vilket är anmärkningsvärt.

Arkeologiska och arkeobotaniska resultat

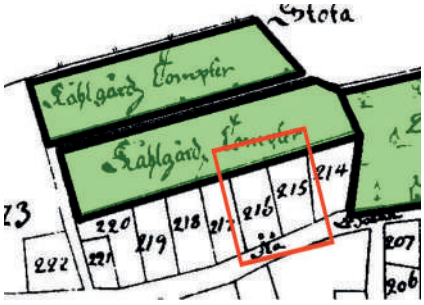
I följande del presenteras resultat från två större arkeologiska undersökningar – kvarteret Bokbindaren och kvarteret Eddan (figur 1–3). Undersökningarna genomfördes 2010 respektive 2014 och genomslaget av trädgårdsarkeologin märks i båda om än i olika omfattning. Vid båda undersökningarna genomfördes kvartärgeologiska och arkeobotaniska analyser som inkluderades i tolkningsprocessen. Här sammanfattas resultat som har betydelse för odlingar och odlingsrelaterade kontexter, det är alltså inte kompletta redogörelser för undersökningarna.

Viktigt att ha i åtanke är de slutsatser kring källkritiska aspekter för urbana odlingslämningar som kunnat dras under de senaste årens systematiska arbete. Som att själva odlingslagren/horisonterna inte alltid innehåller bevarade spår av vad som odlats, då nedbrytningen till följd av återkommande bearbetning av jorden ofta varit hög. Då spår av odlingsväxter återfinns i odlingslager speglar de oftast den senaste brukningsfasen även om det finns faktorer som påverkar detta, inte minst att olika fröer är olika motståndskraftiga. Däremot kan innehållet i odlingsjorden ge betydelsefull information om exempelvis olika typer av jordförbättring. Ofta är bevaringsförhållandena mer gynnsamma i odlingsrelaterade kontexter som bingar och brunnar och dess innehåll kan ofta ge goda indikationer på vad som odlats (Lindeblad & Nordström 2014:34ff).

Kvarteret Bokbindaren

I kvarteret Bokbindaren genomfördes 2010 en arkeologisk undersökning där den norra delen av undersökningsområdet berörde delar av de kålgårdstomter som finns med på alla de tre stadskartorna (se figur 1–4) samt två tomter där det i kartmaterialet inte omnämns någon odling (Tagesson 2013:8ff).

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

Figur 4. *Utsnitt ur 1696-års karta med undersökningsområdet i kv. Bokbindaren (i rött). De odlingar som identifierats genom kartmaterialet markerade i grönt. Tomterna 215 och 216 undersöktes i sin helhet.*

Inom kålgårdstomterna undersöktes odlingslager och tomtgränser i form av hägnader och diken. Kålgårdarna verkar ha varit i bruk under en längre period, cirka 1600–1800 (Tagesson 2013:43–45). Odlingshorisonten var dock tämligen homogen och man kunde arkeologiskt inte urskilja några separata lager. Odlingslagren undersöktes genom stickgrävning i provrutor och prover för makrofossilanalys insamlades från tre olika nivåer. Analyserna visade på vissa skillnader mellan de olika nivåerna när det gällde innehåll och grad av nedbrytning. Man tolkade den stratigrafiska skillnaden som att odlingsjorden successivt byggts på genom tillförande av nytt minerogent material vilket lett till att jorden i den äldre odlingsfasen begravts (Heimdahl 2013:10). Den nedersta nivån innehöll inga bevarade kulturväxter men visade på en riklig förekomst av köksavfall. Också i den översta nivån saknades bevarade kulturväxter, det var också i denna nivå som nedbrytning av organiskt material var som störst. I den mellersta nivån däremot påträffades både rikligt med spår av ogräsflora samt odlingsväxten virginiatobak. Prover analyserades även från ett av gränsdikena, men innehållet där kunde inte visa på några spår från odlingen. Diket verkar ha stått vattenfyllt under längre perioder (Heimdahl 2013:4–9).

De två tomterna som undersöktes närmast i sin helhet har haft i stort sett samma avgränsningar i alla tre stadskartor, med en liten utökning av den östra tomten på 1757-års karta. I rapporten används tomtnumreringen från 1696-års karta där den östra har nummer 215 och den västra 216 (figur 4). På tomterna kunde man stratigrafiskt identifiera 11 respektive 10 faser där den äldsta fasen föregick tomtindelningen. Från denna äldsta fas iakttogs två odlingslager direkt ovan den naturliga leran. Dessa odlingslager undersöktes dock inte separat och provtogs således inte heller för analyser (Tagesson 2013:25). Tolkningen av dem blir därför svår att i efterhand värdera då det inte heller framgår om lagren speglar odling på plats eller omlagrad/ditflyttad odlingsjord.

I nästkommande fas har tomterna etablerats och det finns då odling på båda. Stora delar av tomt 215 täcktes av ett odlingslager som föregick den äldsta bebyggelsen. Den äldsta bebyggelsefasen daterades till 1620-talet då en byggnad uppfördes direkt ovan odlingsjorden. Samtidigt indikerar analyser av fyllningen i en avfallsbinge att man fortsatt att

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

Figur 5. Pågående undersökning av kålgårdstomterna i kv. Bokbindaren 2010. Foto från SV. RAÄ UV Öst.

odla inom tomten. Här fanns spår av kryddor, bärbuskar, grönsaker, medicinal- och prydnadsväxter. Det ska påpekas att bingen verkar ha haft en lång brukningsperiod, den anlades under 1600-talet och användes fram till sent 1700-tal (möjligen tidigt 1800-tal). Men det analyserade provet kom från bottenlagret i bingen och speglar sannolikt dess äldsta brukningstid. Utöver de odlade växterna fanns även rikligt med ogräs vilket visar på en välgödslad trädgård (Heimdahl 2013:5).

Även inom tomt 216 påträffades rester av odling från etableringsfasen, här anlades en odling strax innan eller samtidigt med den första bebyggelsen. Här fanns också en avfallsbinge men det var i stället innehållet i en brunn som visade på vad som odlats. Över 300 fröer från trädgårdsväxter framkom i proverna från brunnens bottensediment, vilket är anmärkningsvärt rikligt. Samtliga fröer från köksväxter (kål, palsternacka och trädgårdsmålla) var dessutom från växter där fröerna inte är en del av produkten, vilket innebär att de utgör ett säkert spår av själva odlingen, i detta fall en kökträdgård. I proverna fanns även spår av humle och lin. Dessa växter kan man dock inte säkert säga om de odlats på tomten då dess frukter utgör del av produkten (Heimdahl 2013:6–7).

På tomt 216 finns även en yngre odlingslämning i form av en trälåda som tolkas ha utgjort en prydnadsrabatt. Trälådan har daterats till sent 1700-tal – tidigt 1800-tal och analyserna av lådans innehåll visade på spår av luktreseda, opievallmo, ringblomma samt dill (Heimdahl 2013:8). I den västra respektive östra kanten av tomterna iakttogs ytterligare två odlingshorisonter i schaktkanterna. Dessa kunde inte knytas till någon specifik fas men antas ha brukats både före och under bebyggelsefaserna från 1600- och 1700-talen. Makrofossilanalyserna av lagren indikerade jordförbättring genom aska samt odlingstypiska ogräs. I odlingslagret från tomt 215 hittades även ett frö från kål. Sammantaget tolkades lagren som rester av kålgård/kökträdgård (Heimdahl 2013:6, 9).

Inom ramen för den arkeologiska rapporten gjordes en detaljerad analys av ägande och boende på tomt nummer 215 och 216 (Lindström 2013:1). För de tre undersökta kålgårdstomterna gjordes inte någon liknande genomgång. Utifrån förteckningen till 1757-års karta brukade två änkor varsin tomt – *Östlings Änka* och *Wennerbergs Änka*. De återfinns båda på varsin gårdstomt inte långt från kålgårdsområdet, Östling på nummer

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

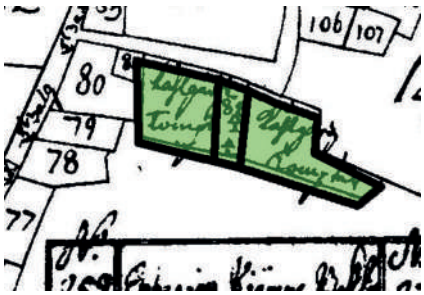
60 direkt väster om S:t Lars kyrkan och Wennerberg på nummer 51 söder om Ågatan, alldeles intill kvarteret Bokbindaren. Den tredje kålgårdstomten innehades av *Rådman Herr Alfwing* som ägde tre andra tomter i Linköping vid denna tid. Han hade ytterligare en kålgårdstomt i samma område (nummer 120), en obebyggd tomt utanför Tanneforstullen samt en gårdstomt i Sanct Pehrs Qvarteret (nummer 59).

Det är intressant att resultaten från båda tomterna visar att man odlat innan och parallellt med att den första bebyggelsen uppförs. De två odlingshorisonterna som dokumenterades i schaktkanterna indikerar att man även fortsatt att odla för husbehov under 1700-talet. Undersökningen av kålgårdsområdet visar att vad som odlats inom en kålgård varierat och inte uteslutande rört sig om kål eller ens ätbara växter. Då kålgårdstomterna i Linköpings nordöstra del brukats under lång tid, närmare 200 år, är det rimligt att anta att vad som odlats har skiftat ett flertal gånger.

Kvarteret Eddan

I kvarteret Eddan undersöktes 2014 delar av det medeltida konventsområdet, som senare kom att bli hospitalsområde. Bland annat undersöktes tomter som under tidigmodern tid visserligen ägts av hospitalet men bebotts av ”vanliga” stadsbor. Redan under förundersökningen hade man kunnat konstatera att flertalet odlingslager fanns bevarade i området. Med hänsyn till platsens specifika historia hade man vid denna undersökning en uttalat trädgårdsarkeologisk inriktning och tillämpade trädgårdsarkeologiska metoder (Konsmar m.fl. i manus).

Vid upprättandet av kartan 1696 utgjordes den östra delen av undersökningsområdet av två kålgårdar (den västra och den östra) med en trädgård emellan (figur 6). År 1757 hade tomtindelningen förändrats något och trädgården fanns inte längre kvar (figur 2). Fortfarande fanns en kålgårdstomt i öst och en i väst, men den senare hade inte samma läge som 1696. År 1800 var tomtindelningen i stort sett densamma som 1757. Dock beskrivs odling nu endast på den västra av tomterna och då som en trädgårdstomt (figur 3).

Figur 6. Utsnitt ur 1696-års karta som visar de tomter som ingick i undersökningen. De odlingar som identifierats i kartmaterialet är markerat i grönt.

Lämningarna som kom att undersökas utgjordes också av i huvudsak odlingslager och odlingsrelaterade kontexter såsom kompostbingar, brunnar och diken. I rapporten redovisas resultaten kronologiskt i

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

fyra perioder (1–4) – stenålder, medeltid, 1527–1750 och 1750–1900 (Konsmar m.fl. i manus).

Period 2 (medeltid) omfattar dels odling som föregick etableringen av konventet, dels samtida odling sannolikt kopplad till konventet. Spåren av den äldsta odlingen utgjordes av åderspår, spadstick, åker- och tegdiken samt fossil odlingsjord och en odlingsbädd. Förekomsten av spadstick indikerar ett mer småskaligt bruk, och att man sannolikt haft kålgårdar i området redan under de äldsta perioderna, parallellt med ett mer storskaligt åkerbruk. Från 1300-tal och framåt präglades området fortsatt av odling samtidigt som flera dammar anlades. Materialet i de fossila odlingslagren var kraftigt nedbrutet, men förekomsten av köksavfall pekade snarast mot småskaliga odlingar av kålgårdstyp. Analyser av bottensedimentet från en damm gav material från en kålgårds-/örtagårdsmiljö med arter som sallat, oregano och äkta vallört. Sannolikt kom materialet från en närliggande odling (Konsmar m.fl. i manus).

Inom undersökningsområdet skedde stora förändringar vid övergången mellan medeltid och tidigmodern tid, sannolikt kopplade till att franciskanerkonventet upphörde och området övergår till hospitalets ägo. Under 1600-talet indelades och etablerades tomterna som syns på 1696-års karta. Område var fortsatt präglat av odling men det fanns en tydlig skillnad i odlingslagrens färg, sammansättning och mäktighet jämfört med de äldre lagren. Det fanns även ett homogent utjämningslager mellan dem som skiljde odlingsnivåerna åt. Det gick också att skilja på odlingarna med tydlig koppling till hospitalet och odlingarna på de andra tomterna. I rapporten används numreringen från 1696-års karta (nummer 77–80) samt benämningarna västra kålgården, östra kålgården och trädgården (Konsmar m.fl. i manus).

Generellt var bevarandegraden i odlingslagren låg. I stället var det innehållet i odlingsrelaterade kontexter som (kompost)bingar och brunnar som gav indikationer på vad som odlats. En stor trälåda som påträffades strax utanför den östra kålgårdens gräns har genom makrofossilanalyser tolkats som en form av vattencistern. Fyllningen i denna innehöll rikliga mängder medicinalväxter och örter. Detta material tolkas härröra från en specialiserad del av hospitalets odlingar (Konsmar m.fl. i manus).

Figur 7. Översiktsbild från undersökningen av odlingslämningar i kv. Eddan 2014. Foto: Arkeologerna, SHM.

De tre ”odlingstomterna” visade alla på fortsatt odling under 1700-talet. Både trädgården och den östra kålgården användes med säkerhet

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

för tobaksodling under 1700-talets andra hälft. Den västra kålgården kan möjligen också ha brukats för tobaksodling men endast ett tobaksfrö hittades i proverna från denna tomt. Här kunde man dock se spår av jordförbättring i form av köksavfall i odlingsjorden. På den östra kålgården har man troligtvis även odlat fläder då stora mängder fläderfrön påträffades där. Fläder är inte en sådan växt där fröerna i sig visar på en odling, men den stora mängden i proverna pekar ändå mot att fläder vuxit på tomten (Heimdahl i manus).

I trädgården fanns förutom tobaksfrön även spår av portlak och hjärtstilla. Man hittade inga spår av vilka fruktträd som odlats men konstaterade att artsammansättningen bland de örtartade växterna indikerar att man sannolikt haft en fruktträdgård där andra växter odlats i markskiktet (Heimdahl i manus).

Av de fyra tomter som inte benämns som odlade i kartmaterialet (nummer 77–80) undersöktes 78 och 79 i sin helhet. Däremot ingick endast fragment av 77 och 80 i undersökningen. Makrofossilanalyser från kulturlager inom 77 och 80 gav dock indikationer på att man odlat på tomterna, bland annat i form av odlingsspecifika ogräs och en binge med dynga som möjligen kan ha använts för gödsling (Heimdahl i manus). På tomt 78 analyserades prover från två odlingshorisonter där den äldre innehöll fröer från medicinalväxten spikklubba. Fröer från samma växt hittades även i fyllningen till ett stolphål och ett fyllnadslager inom tomten. Inga andra odlingsväxter påträffades. Spåren tolkades som att en medicinalodling funnits på tomten under tidigmodern tid. Från tomt 79 analyserades jordprover dels från odlingsjord, dels från odlingsrelaterade kontexter i form av gödsel-/kompostbingar. Materialet från odlingsjorden var kraftigt nedbrutet och visade endast på köksavfall som blandats i jorden. Men innehållet i de två kompostbingar som undersöktes inom tomten kan sägas vara typiskt för odlingsrelaterade bingar från tidigmodern tid. Analyserna visade på förekomst av latrin, köksavfall, ogräs och dynga. I den ena hittades även spår av odlingsväxter i form av fröer från oregano (Heimdahl i manus).

Om vi ser till vilka som innehaft tomterna vid upprättandet av 1757-års karta framträder en varierad bild. Samtliga tomter är vid denna tid Hospitalstomter men innehas av ”vanliga” stadsbor. Det är endast en av tomterna, nummer 56, som beskrivs innehålla någon form av odling (kålgård). Denna tomt innehas av *Assessoren Herr Anders Iggström*, som även återfinns i Sact Lars Qvarteret på tomt nummer 1. Denna tomt beskrivs som obebyggd. Resterande tomter i Eddan innehåller endast uppgifter om mått samt innehavare. Endast två av tomtinnehavarna återfinns i andra delar av staden – *Skomakaren Joh: Örtegren* som återfinns på nummer 56 i Tannefors Qvarteret (även denna en Hospitalstomt) och *Handelsman And: Almquist* som har en ”*wälbygd*

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

gård vid Storgatan och torget", nummer 66 i Sact Lars Qvarteret.

Det kan konstateras att resultaten från kv. Eddan uppvisar gemensamma drag med dem från kvarteret Bokbindaren. Anmärkningsvärt är inte minst att odling i båda fallen kunnat konstateras via de arkeologiska resultaten inom tomter där uppgifter om odling saknas i kartmaterialet. Därtill har de gemensamt att man kunnat visa på en variation i odlade växter vilket bidrar till att bredda innebörden i de historiska odlingskategorierna och benämningarna använda för olika odlingsytor.

Sammanfattande diskussion

Genom att sammanföra kartornas information med de arkeologiska och arkeobotaniska resultaten belyses variationen inom de olika odlingsbegreppen. Här är båda de presenterade undersökningarna bra exempel där de kålgårdar och trädgården som finns upptagna på både 1696-, 1757- och 1800-års kartor delvis undersöktes och resultaten visade på andra typer av odlingsväxter än vad namnen antytt.

Det är intressant att båda undersökningarna visat på tobaksodlingar under 1700-talet. Detta faller väl in i den tobaksboom som rådde i Sverige under perioden 1725–1775 då tobaksodling var vanligt i svenska städer till följd av statliga åläggan-den och subventioner (Heimdahl 2014b:262–263).

Det blir också tydligt genom resultaten från de båda arkeologiska undersökningarna hur tillämpandet av trädgårdsarkeologiska metoder vid stadsarkeologiska undersökningar utökar kunskapen om odlingar i staden. Båda berörde både tomter omnämnda som odlingar i kartmaterialet samt tomter där odlingar inte nämns. De arkeologiska resultaten visade dock på en annan bild än den kartorna förmedlat; odlingarna kunde bekräftas men ytterligare odlingar påträffades på de andra tomterna. Här är såklart dateringen av odlingarna av relevans, det kan varit så att dessa ”nya” odlingar inte fanns vid tillfällena när kartorna upprättades. Men i kv. Eddan visar de arkeologiska resultaten på en relativt lång brukningsperiod även av de tidigare okända odlingarna. De två odlingshorisonterna i kv. Bokbindaren som verkar ha brukats under både 1600- och 1700-talet kan också sägas motsäga detta. Frågan blir då varför vissa odlingar tagits med i tomternas beskrivningar i kartorna och andra inte.

I ljuset av detta blir ägarförhållandena självklart intressanta – vem odlade egentligen på tomterna och vem tog hand om skörden? Som visats ovan ser det olika ut inom kvarteret Eddan där vi både ser tomter vars innehavare verkar ha bott i en annan del av staden och innehavare som i vart fall inte förekommer någon annanstans i förteckningen.

Vidare kan arkeologiska och arkeobotaniska resultat visa på brukningsmetoder och förändringar i dessa som

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

inte kan utläsas i det historiska kartmaterialet. Det kan handla om jordförbättring och gödsling, organisering och avgränsning av odlingarna mm.

Den metod som visats i artikeln möjliggör också ett större tidsdjup i studier av urbana odlingar, där de historiska kartorna endast utgör ögonblicksbilder medan de arkeologiska resultaten visar på såväl förändringar som pågående bruk över tid. Vi ser också hur odlingar tidigt varit en del av staden och en del av etableringsfasen på de undersökta tomterna. Här kan hävdas att arkeologiska undersökningar visar detta utan att man gör kartanalyser, vilket till viss del kan stämma. Vi får dock inte en övergripande bild av en stad endast genom arkeologiska resultat – det är snarast i en kombinerad analys med kartmaterialet som omfattningen av den urbana odlingen tydliggörs. Genom att införliva trädgårdsarkeologiska metoder och frågeställningar vid stadsarkeologiska undersökningar kan säkrare slutsatser dras kring de urbana odlingarnas omfattning, och såväl mer övergripande som mer detaljerade frågeställningar bearbetas. På samma sätt som man kan studera till exempel strukturella förändringar gällande bebyggelsen i en stad genom att lägga samman resultat från flera arkeologiska undersökningar, kan man göra detsamma med urbana odlingar.

Det finns många frågor att arbeta vidare med gällande odlingar i staden. Vilka hade till exempel tillgång till dessa ”gröna rum”? Bidrog odlingarna till livsmiljön i staden för andra än de som brukade dem? Vilka syften fanns med odlingarna och vad fyllde de för funktioner för de som odlade?

En odling är en investering i såväl tid och kraft som material. En odling är inte heller en statisk företeelse utan kan förändras från säsong till säsong och utefter behov. Den är också relativt enkel att överge och ta ur bruk för att exempelvis ge plats för bebyggelse. Kanske har detta bidragit till den föränderlighet på stadstomterna som visar sig i det arkeologiska materialet, exempelvis i kvarteret Bokbindaren där odlingarna som fanns före tomtetableringen senare övertäcks med bebyggelse.

Tack – Annika Nordström för genomläsning, värdefulla kommentarer och ständigt pågående diskussioner om stadsarkeologi. Britt-Marie Hägerman för en imponerande noggrann korrekturläsning. Jag vill även rikta ett varmt tack till de två externa granskarna för att ni tagit er tiden att läsa och sätta er in i min artikel, det värdesätter jag mycket! Med er hjälp växte texten till en tydligare artikel.

Emelie Sunding
Arkeolog Länsstyrelsen i Dalarnas län
E-post: emelie.sunding@gmail.com
ORCiD 0009-0006-2439-0113

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

Tryckta källor

Andréasson, A., Heimdahl, J. & Lindeblad, K. 2014. Garden Archaeology – a theoretical and methodological challenge. I: *Nordic Theoretical Archaeology Group XIV, Stockholm, Sweden, 22–26 April 2014 (2015). Madison: University of Wisconsin Press*. 14–18.

Andréasson Sjögren, A. 2025. *Från kål till Paradis: medeltidens trädgårdar inom dagens Sverige*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Hallgren, K. 2011. Kåhlgårdh medh ett Päron trä uthi. Lantmäterikartor och Hallands landsbeskrifning 1729 som källa till landsbygdens köksväxtodlingar under 1600- och 1700-talet. I: *Bebyggelsehistorisk tidskrift*. 2011 (61). 53–60.

Hallgren, K. 2016. *En kåhltäppa eij at räkna: köksväxtodlingen i 1700-talets jordbrukssystem*. Diss. Uppsala: Sveriges Lantbruksuniversitet.

Heimdahl, J. 2010. Barbariska trädgårdsmästare – Nya perspektiv på hortikulturen i Sverige fram till 1200-talets slut. *Fornvännen* 2010:4(105), s. 265–280.

Heimdahl, J. 2013. Odling och växthantering i kv. Bokbindaren, Linköping. Teknisk rapport av kvartärgeologiska och arkeobotaniska analyser. I: Tagesson, G. (2013) *Kvarteret Bokbindaren 28: Hemma hos fröken Löfgren – från 1600-talets kronotomter till 1700-talets hantverksgårdar*: Linköping, UV Rapport 2013:31, RAÄ, Linköping. Bilaga 2.

Heimdahl, J. 2014a. När grönskans prakt till mull och stoft förtvinat: Forna tiders trädgårdar i Sverige studerade genom kvartärgeologi och arkeobotanik 1999–2012. I Andréasson Sjögren, A., Gräslund Berg, E., Heimdahl, J., Jakobsson, A., Larsson, I. & Persson, E. (red.) (2014). *Källor till trädgårdsodlingens historia: fyra tvärvetenskapliga seminarier 2010–2013 arrangerade av Nordiskt nätverk för trädgårdens arkeologi och arkeobotanik (NTAA)*. Alnarp: Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap, Sveriges Lantbruksuniversitet. 3–16.

Heimdahl, J. 2014b. Arkeobotaniska spår efter svensk tobaksodling 1560–1775. I: Andréasson Sjögren, A., Gräslund Berg, E., Heimdahl, J., Jakobsson, A., Larsson, I. & Persson, E. (red.) (2014). *Källor till trädgårdsodlingens historia: fyra tvärvetenskapliga seminarier 2010–2013 arrangerade av Nordiskt nätverk för trädgårdens arkeologi och arkeobotanik (NTAA)*. Alnarp: Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap, Sveriges Lantbruksuniversitet. 259–273.

Kjellberg, J. 2021. *Den medeltida stadens dynamik: urbanitet, sociala praktiker och materiell kultur i Uppsala 1100–1550*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.

Larsson, S. 2000. *Stadens dolda kulturskikt. Lundaarkeologins förutsättningar och förståelsehorisonter uttryckt genom praxis för källmaterialsproduktion 1890–1990*. Archaeologica lundensia. Investigationes de antiqvitatibus urbis Lundae. Lund: Kulturen.

Larsson, S. 2006. Den mänskliga staden? I: Larsson, S. (red.) *Nya stadsarkeologiska horisonter*. Stockholm. Riksantikvarieämbetet. 29–87.

Larsson, S. 2009. Mellan Birger Jarl och Burger King – Urban arkeologi. I: Mogren, M., Roslund, M., Sundnér, B. & Wienberg, J. (red.) (2009). *Triangulering: historisk*

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

arkeologi vidgar fälten. Lund: Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet. 147–158.

Lindberg, S. & Lindeblad, K. 2013 Stadsbornas odlingar. I: Hedvall, R. mfl., (red.) (2013) *Borgare, bröder och bönder. Arkeologiska perspektiv på Skänninges äldre historia*. Linköping: Riksantikvarieämbetet, s. 271–296.

Lindeblad, K. 2006. Den gröna staden. I: Larsson, S. (red) *Nya stadsarkeologiska horisonter*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm. 301–318.

Lindeblad, K. & Nordström, A. 2014. Trädgårdsarkeologi i medeltida och tidigmoderna städer. I: Andréasson Sjögren, A., Gräslund Berg, E., Heimdahl, J., Jakobsson, A., Larsson, I. & Persson, E. (red.) (2014). *Källor till trädgårdsodlingens historia: fyra tvärvetenskapliga seminarier 2010–2013 arrangerade av Nordiskt nätverk för trädgårdens arkeologi och arkeobotanik (NTAA*). Alnarp: Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap, Sveriges Lantbruksuniversitet. 31–47.

Lindström, D. 2013. Analys av ägande och boende i kvarteret Bokbindaren, Linköping, S:t Lars kvarter, tomterna nummer 21 och 22. I: Tagesson, G. (2013). *Kvarteret Bokbindaren 28: Hemma hos fröken Löfgren – från 1600-talets kronotomter till 1700-talets hantverksgårdar*: *Linköping, UV Rapport 2013:31, RAÄ, Linköping*. Bilaga 3.

Mogren, M., Roslund, M., Sundnér, B. & Wienberg, J. (red.) (2009). *Triangulering: historisk arkeologi vidgar fälten. Lund: Institutionen för arkeologi och antikens historia*, Lunds universitet. 7–11.

Petersson, M. 2015. Kökträdgårdar i Norden under romersk järnålder, I: *Bulletin för trädgårdshistorisk forskning*, 2015(28). 19–21.

Tagesson, G. 2003. ”Bodde dom där nere?” – Om kulturlagerbildning och avfallshantering i stormaktstidens Norrköping. I: Karlsson, P. & Tagesson, G. (red)(2003) *I Tyskebacken – Hus, Människor och Industri i stormaktstidens Norrköping*. Riksantikvarieämbetet. 28–44.

Tagesson, G. 2013. *Kvarteret Bokbindaren 28: Hemma hos fröken Löfgren – från 1600-talets kronotomter till 1700-talets hantverksgårdar*: *Linköping*, UV Rapport 2013:31, RAÄ, Linköping.

Tagesson, G. 2019. Stolt men inte nöjd: Historisk arkeologi mellan generalister, specialister och soloartister, I: *META Historiskarkeologisk tidskrift*, 2019, 25–42.

Åsgrim Berling, A. 2011. *Kålgårdarna – stadens kökträdgårdar*. Jönköping: Jönköpings läns museum.

Opublicerade källor

Heimdahl, J. (i manus) Makrobotanisk analys. I: Konsmar, A., Nordström, A. & Skiöld, K. (i manus). *Dammar, stadsodling och gränser i kvarteret Eddan. Arkeologisk rapport*.

Konsmar, A., Nordström, A. & Skiöld, K. (i manus). *Dammar, stadsodling och gränser i kvarteret Eddan*. Arkeologisk rapport.

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55

Historiska kartor

Lantmäterimyndighetens arkiv

05-lin-162
05-lin-164

Lantmäteristyrelsens arkiv

D64-1:49
D64-1:22
D64-1:29

Downloaded by 216.73.217.34 2026-11-15 01:27:55